

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Yıl : 1969

Cilt : XVII

Yayın Komisyonu:

Prof. Mehmet KARASAN (*Dekan*)

Prof. Dr. Hüseyin YURDAYDEN

Prof. Dr. İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU

Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU

Doç. Dr. Mehmet HATİBOĞLU

Doç. Dr. Hüseyin ATAY

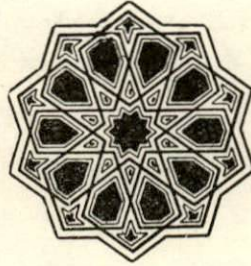
Yıl : 1969

Cilt : XVII

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

1971 YILI

1971 YILI

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ . 1971

İ Ç İ N D E K İ L E R

Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN, <i>Anadolu Örf ve Adetlerinde Eski Kültürlerin İzleri</i>	1
Prof. Dr. Cavit SUNAR, <i>İslâm Meşşâi, Felsefesinde İlk Adım</i> ..	29
Prof. Dr. İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU, <i>Nuseyriler</i>	51
Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, <i>'Ali ibn abi Talha'nın Tefsir Sahifesi</i>	55
Doç. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Memleketimizdeki İlim ve Din Anlayışı Üzerine</i>	83
Doç. Dr. Talât KOÇYİĞİT, <i>'İlmu Uşuli'l-Hadis veya 'İlmu Mustalahil-Hadis</i>	117
Osman KESKİOĞLU, <i>Zuamâ'ul-İslâh=İslâhât Öncüleri Hakkında Görüşler</i>	137
Ali Himmet BERKİ, <i>İslâm'da Kaza Tarihi</i>	153
Prof. Dr. Şakir BERKİ, <i>İslâm Hukukunun Ana Hatları</i>	169
Fevziye Abdullah TANSEL, <i>Olanlar Şeyhi İbrahim Efendi ve Devriyesi</i>	187
Dr. Süleyman ATEŞ, <i>Toprak ve İslâm</i>	201
Joseph L. HROMADKA, <i>Doğu Ortodoksluğu (çev.: Günay TÜMER)</i>	239
Doç. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Kur'an'a Göre Münazara Metodu</i> ...	259
—, <i>Kurban Bayramı ve Felsefesi</i>	277
Doç. Dr. Necati ÖNER, <i>Mantığın Ana İlkeleri ve Bu İlkelerin Varlıkla Olan İlişkileri</i>	285
Mustafa FAYDA, <i>Hicaz Kütüphaneleri</i>	305
<u>Kitap Tanıtma:</u>	
<i>Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler</i> (Doç. Dr. Hikmet TANYU)..	309
<i>Farabi</i> (Doç. Dr. Hüseyin ATAY)	315
<i>Usulu't-Tafsir Li Kitabillahi'l-Munir</i> (Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU)	329
<i>Kitab'ut-Tabakat</i> (Mustafa FAYDA)	333
<i>Tarihu Halife b. Hayyat</i> (Mustafa FAYDA)	337
<i>Müsnedül-İmam Zeyd</i> (Abdülkadir ŞENER)	339
<i>İmam Nâfi', Râvileri ve Kıraâtları</i> (Demirhan ÜNLÜ)	349

NUSEYRÎLER

Prof. Dr. İBRAHİM AGÂH ÇUBUKÇU

Nuseyriyye fırkası Batınîlikten doğan dinî bir akımdır. İbn Teymiye Nuseyriyye ile Alamut'ta vezir olan Nasır at-Tusî arasında ilgi görmektedir. Bunların Hz. Ali'nin kölesi Nuseyr'in taraftarlarından olduğu da söylenir.

Bunlar görünüşte Hz. Ali'nin Allah, Hz. Muhammed'in Hicap ve Selman-ı Farisî'nin Bab olduğunu söylerler. Gerçekte ise görüşleri dinin temelinin yıkmak ve Müslümanları bölmek için düzenlenmiştir. Nuseyrî imamlar, Allah'ın cismanî suretler biçiminde görüldüğünü ve bu suretleri Ali evlâtlarının temsil ettiklerini söylerler. Kısacası Nuseyrîler hulul nazariyesine inanırlar.

Bunlar, tenasüh nazariyesini de kabul ederler. Bu demektir ki ruhlar beden ölümünden sonra başka insanlara ve varlıklara geçerler.

Nuseyrî inançlara göre âlem kadimdir. Âhiret'te yeniden dirilmenin ashı yoktur. Cennet ve Cehennem asılsız şeylerdir. Beş vakit namaz beş şahsa delâlet eder. Bu şahıslar Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Muhsin ve Fatma'dan ibarettir. Nuseyrîlere göre bulutlar Hz. Ali'nin evidir. Gök görüldüğü onun sesidir. Şimşek ise onun gülmesidir. Bu sebeple bunlar bulutlara çok hürmet gösterirler. Bunlar şaraba, üzüme ve sakız ağacına da çok saygı beslerler.

Nuseyrîler'e göre yukarıda sözü geçen 5 kutsal şahsın ismini zikretmek insanı gusul ve abdest mecburiyetinden âzâde kılar. Bu şahısların adını zikretmek namazın şartlarını yerine getirmek demektir.

Nuseyrîler, Batınîler'de olduğu gibi teville de çok önem verirler. Bunlara göre orucun anlamı 30 ermiş erkeğin ve otuz ermiş kadının adını bilmek demektir. Kur'an'da sözü geçen Allah gerçekte Hz. Ali'dir. Gökte ve yerde imam odur. Allah ibadet şekillerini insanlara öğretmek için Ali biçiminde göründü.

Gerçek Nuseyrî olmak için sohbet etmek, bir arada şarap içmek, kız alıp vermek ve sırlara vakıf olmak yetmez. Bir insan, İmam'ın öğretilerine mu-

hatap olduktan sonra ancak gerçek Nuseyrî olabilir. İmamın bir müride hitabı ancak müridin kendi dinini saklayacağına dair yemin etmesinden sonra mümkün olur. Yine müridin şeyhlerini ve Nuseyriyye fırkasının büyüklerini gizlemeğe dair yemin etmesi de şarttır. Mürit, Nuseyrî fırkası dışındaki herhangi bir kimseye nasihat vermiyeceğine, Rabbını tanıtmıyacağına ve imamını hiçbir kimseye bildirmeyeceğine dair ahdetmelidir.

Nuseyrîler'e göre din büyükleri arasında isim ve mâna vardır. Bunlar her zaman bulunurlar. Meselâ insanlar arasında ilk isim Hz. Âdem'dir. İlk mâna ise Şit'tir. Diğer bir isim Hz. Yakup'tur. Ya'kup'la beraber olan mâna ise Hz. Yusuf'tur. Nuseyrîler Hz. Musa'yı isim ve Hz. Yuşa'ı mâna sayarlar. Bunlar Yuşa'nın gerçek Tanrı olduğunu ve güneşin ona itaat ettiğini ileri sürerler. Hz. Süleyman'ın isim ve Asaf'ın ise mâna olduklarını söylerler. Hz. Süleyman'ın Belkıs'ın sarayını huzuruna getirmekten âciz bulunduğunu fakat Asaf'ın bu işi başardığını, çünkü Süleyman'ın suretten, Asaf'ın ise mânadan ibaret olduğunu iddia ederler.

Nuseyrîler böylece her nebî'nin yanında bir mânanın bulunduğunu ileri sürmüşlerdir. Hz. Muhammed'in isim, Hz. Ali'nin de mâna olduğunu anlatmak istemişlerdir. Bunlar başka bir iddialarında da Hz. Ali'nin Allah, Hz. Muhammed'in Hicap ve Hz. Süleyman'ın da Bab olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Her devirde bir Rabb'in, bir Hicapın ve bir de Bab'ın bulunacağını söylerler. İmamlar gerçekte dini inkâr ettikleri halde, kültürsüz müritlere bu gibi yanlış inançları aşılamağa çalışırlar. Dine ait her şeyi çelişmeye düşerek tevیل ederler. Meselâ bunlara göre iblislerin iblisi Hz. Ömer'dir. İkinci sırada iblis olarak Hz. Ebu Bekir ve üçüncü sırada da Hz. Osman vardır.

Nuseyrîler zayıf oldukları anlarda daima gizlenmeğe ve müslüman görünmeğe çalışmışlardır. Kuvvetli oldukları bölgelerde veya toplumun buhranlı anlarında Müslümanlara muhalefet etmekten ve karışıklıklar çıkarmaktan çekinmemişlerdir. Şam tarafındaki Nuseyrî'ler Haçlı seferleri sırasında Hıristiyanlara yardım bile etmişlerdir. Genellikle Suriye taraflarında azınlık halinde olan Nuseyrîler'i Batınîlerin bir kolu saymak yerinde olur. Batınîler nasıl gizli çalışırlarsa, bunlar da öylece gizli çalışırlar.

Batınîler'de olduğu gibi bunların da propaganda usulleri vardır. Bu fırkanın en yüksek derecesi, al-Belag al-Ekber veya an-Namus- al-A'zam dedikleri mertebedir.

Bu dereceye varanlar, her şeyin yaratıcısı olan Allah'ı inkâr ederler ve bütün dinî yasakları işlemekten çekinmezler. Kısacası ibahata dalarlar.

Dinde rehber olarak Kur'an, Sünnet, icma, kıyas ve akıl varken, bazı insanların böyle karanlığa sapan bir fırkanın görüşlerini benimsemesi gariptir. Görülüyor ki bu gibi sapık görüşlü fırkaların gelişmesinde siyasî kışkırtmalar ve bilgisizlik baş rolü oynamıştır. Müslümanlar arasında sağlam iman, müsbet kültür ve doğru düşünce arttıkça bu gibi zararlı fırkaların gerekli ortamı bulamayacağı şüphesizdir.

(Nuseyriyye için bakınız. İbn Teymiyye, Fetevâ, C. IV, s. 210-212, Kâhire 1326-9; İbn Teymiyye, Risâle fi'r-Redd ala'n- Nuseyriyye, s. 97 vdd, al-Matbaat al-Huseyniyye al-Mısıriyye baskısı, 1323; Ebû'l-Abbâs Ahmed al-Kalkaşendî, Kitâb Subh al-A'shâ, c. xiii, s. 249, Kâhire 1337/1918; al-Milel Va'n-Nihal, var. 77 a, Atıf Ef. Kütüphanesi, No: 1373; Fyze, Doctrines Juridiques Shi'ites, s. 52, Centre National de la Recherche baskısı 1956. aş-Şhrestânî, al-Milel Va'n-Nihal, c. II, s. 24-25, Mısır 1317; İbrahim Ağâh Çubukçu, Gazzâlî Ve Batnîlik, s. 36. Ankara 1964).